

DEEMERBUNDE

Redactie-adres:
D. J. WIJNKOOP, Pretoriusplein 3.
Amsterdam.

SOC. DEM. ORGAAN

Administratie-adres:
Gysbrecht van Aemstelstraat 32
Amsterdam.

Orgaan van de Soc.-Dem. Partij (S. D. P.).
VERSCHIJNT WOENSDAGS EN ZATERDAGS.

REDACTIE: J. C. CFTON, H. CORTER,
W. v. RAVESTEIJN en D. J. WIJNKOOP.

Abonnement bij vooruitbetaling fr. p. p. 60 cent per 3 mnd.
Weekabonnement 5 ct. voor de 2 nrs. - Losse nrs. 3 ct.
ADVERTENTIËN 10 CENT PER REGEL.

De conferentie van „De Zaaier”.

Deze conferentie, Zondag 22 Nov. gehouden te Leiden, maar uitstekend geslaagd genoemd worden. Zoowel de conferentie zelf, als de belangstelling van jonge arbeiders en arbeiders van Leiden en andere plaatsen. De flinke zaal van de „coöperatie „Vooruit”, was geheel gevuld zoowel 's middags als 's middags. Dit feit op zich zelf is reeds een teken van de opleving van de werkelijke revolutionaire jeugdbeweging.

De conferentie zelf klonk als een klok. De aigevaardigden waren opgewekt en ernstig; kort en zakelijk werden de agendapunten afgehandeld. Het was of allen met het zelfde elan vervuld waren: „wij willen den groei van de zelfstandige jeugdorganisatie; het moet!”

In zijn openingswoord kon de voorzitter Ober mededeelen dat sedert de vorige conferentie in Juni „De Zaaier” met een 50% toename in oplage is gekomen.

Hij wees op de veranderde omstandigheden die de oorlog heeft gebracht. De golf van nationalisme heeft „De Zaaier” niet meegesleept, maar wel de noodzakelijkheid van haar bestaan verduidelijkt en de propaganda gemakkelijker gemaakt. Het internationaal verband van de jeugd is voorloepig verbroken, doch eenige band is er toch nog. Van uit het geteisterde België was een brief ingekomen, van een der hoofdbestuurders van de Vlaamsche „Jonge Wachten”. Hierin werd namens deze Jonge Wachten voor zoover dit mogelijk was bedankt voor het eere-salut in het hoofdartikel van ons oorlogsnummer; en verklaard dat over 't algemeen de Vlaamsche Jonge Wachten hun internationaal anti-militaristisch standpunt werkelijk hadden gehandhaafd, ondanks dat H. de Man en anderen een ander voorbeeld gaven.

Ten opzichte van de S. D. P. en S. D. A. P. waartegenover de Zaaier vroeger neutraal stond is er verandering gekomen. Sinds de S. D. A. P. nationalistisch is geworden en aanspoort tot verdediging van het vaderland van de bourgeoisie, kunnen wij als anti-militaristische socialistische jeugdorganisatie de S. D. A. P. niet meer erkennen als organisatie waarvan wij iets zouden moeten leeren, maar staan wij ertegenover.

Behalve bij het openingswoord van den voorzitter kwam deze verhouding ten opzichte van de S. D. A. P. ook bij andere besprekingen ter sprake en steeds was de geheele conferentie het er over eens. De S. D. A. P. bleek voor de Zaaier volkomen te hebben afgedaan.

Als voorstellen van het H. B. werden behandeld:

1e. Meerdere centralisatie en ondersteuning van de zwakkere en oprichting van nieuwe afdelingen. Verhooring van bondscontributie werd verworpen.

2e. Het voorstel tot uitgave van een manifest ter algemeene propaganda werd aangenomen.

Een van de gewichtigste punten van behandeling was de mogelijkheid van oprichting van een orgaan. Besloten werd tot oprichting over te gaan mits 500 abonné's à 10.35 p. jaar bij het H. B. zijn opgegeven. Hiervoor wordt dus de hulp der S. D. P. leden ingeroepen. Elk der S. D. P.-leden geve zich dus onmiddellijk op als abonné aan den secretaris J. Raar Lokhorststraat 22, Leiden.

Wat de redactie van dit orgaan betreft, was de

conferentie algemeen ingenomen met de wijze waarop het oorlogsnummer werd geschreven. Tot redacteur werd benoemd: Van Aemstel.

Als een belangrijk punt stond als aansluitpunt van de ochtendzitting op de agenda het voorstel om de zetel over te plaatsen naar den Haag. Dit werd aangenomen hoewel men het er vrijwel over eens was dat de zetel van een revolutionaire jeugdorganisatie in Amsterdam behoort te zijn, daar uit politiek en economisch de vooraanstaande stad des lands is. Dit zal echter dan pas kunnen als de afl. Amsterdam zich zoo sterk heeft gemacht, dat zij bijeen zal geven de andere afl. verre de baas te zijn.

De middagzitting was in hoofdzaak gewijd aan den strijd tegen het militarisme in 't algemeen, en in 't bijzonder aan den strijd tegen het plan der bourgeoisie om de Nederlanden militair te gebruiken voor de Z. omstandigheden en handhaving van „de orde” van Ned. 1. 1. 1.

De volgende resolutie werd aangenomen:

De volgende resolutie werd met algemeene stemmen aangenomen.

De Zaaier bond van jonge arbeiders en arbeiders in Nederland in handelijke vergadering bijeen te Leiden op Zondag 22 November 1914 in „Vooruit”, om aan te komen te hebben een resolutie over de agitiatie tegen het militarisme in verband met de uitwerpen aan de verdediging, dat het de plicht is van de jonge arbeiders met alle kracht zich tegen het militarisme te verzetten, omdat het immers in deze tijd meer dan ooit duidelijk is geworden, dat het militarisme alleen maar er op uitloopt, onder wat voorwendselen ook, de uitbreiding van het kapitalisme over de wereld en de verdediging daarvan te dienen, en omdat het militarisme voor de arbeidersklasse niets dan dwang en verdrukking en de ergste ellende brengt, verklaart verder dat de bond bij dit verzet tegen het militarisme in het algemeen, in den tegenwoordigen tijd minder dan ooit het in militarisme er toe mag vergeten, onder speciaal ook dit het belang van het kapitalisme in overzeese landen dient te onthouden, dat de Nederlandsche regeering en de burgerlijke partijen van alle richtingen juist op het oogenblik pogingen doen om het militarisme ter zee te verscherpen door te maken, een zee-militaire bet stand te brengen.

verklaart daarom dat de jonge arbeiders en arbeiders dezen poging door een uitgebreide agitiatie zullen pogen te verwijderen en verwacht dat alle jonge arbeiders ook niet als diensplichtigen, in zullen gaan op het nieuwe middel, dat de regeering instelt om vrijwillig tot de militaire dienst opgenomen te worden.

Oorlogskroniek.

In vervolg op onze oorlogskronieken in de nos. van 26 Aug., 23 Sept. en 24 Okt. geven we thans het vierde maand-overzicht over de belangrijkste feiten van de oorlog.

23 Okt. is de slag tusschen de Duitschers enerzijds, de Belgen, Franschen en Engelschen anderzijds, bij Arras en aan het Yserkanaal, in Fransch en Belgisch Vlaanderen, als Noordwestelijkste vleugel van de veldslag van Bazel tot aan de Noordzee toe, — een slag die in al zijn deelen toovrens nagaan de gang is, — onverzwakt van de gang.

27 Okt. begint de opstand van de Weter Beyers in Zuid-Afrika, vooral in de vroegere O. n. Vrijstaat, tegen het bewind van Botha, en dus tegen de Engelschen wier knecht hij is.

28 Okt. In het proces wegens de moord op de Oostenrijksche troonopvolger, moord die op 28 Juni is geschied, en die aanleiding werd tot de wereldoorlog, worden eenige doodvonnissen uitgesproken.

De Duitschers blijken zelfs bij de Ierse kust mijnen te hebben gelegd.

29 Okt. Turkije begint de oorlog met Rusland in de Zwarte Zee.

30 Okt. De Turken in de Russische Zwarte Zee-haven Odessa.

2 Nov. wordt de Noordgrens van de Noordzee door de Engelschen afgesloten.

3 Nov. De Duitschers voor Yarmouth, oostelijkste haven van Engeland, op de hoogte van IJmuiden. De Engelschen en Franschen bombardeeren de Dardanellen, de Zuidelijke toegang (van de Middellandsche Zee) naar Konstantinopel. De Engelschen beschieten Akaba (Turksch-Arabische haven in de Noord-oosthoek van de Rode Zee), Djeddah de haven van Mekka, en Jaffa de haven van Jeruzalem.

4 Nov. De Engelschen in de Grootte Oceaan bij de kust van Chili door een sterker Duitsch smaldeel verslagen. Engeland en ook Frankrijk, België en Servië verklaaren Turkije den oorlog.

7 Nov. verliest Duitschland, dat zijn bezittingen in de Grootte Oceaan reeds aan Engeland, Japan en Australië verloren heeft, zijn eenige Aziatische Kolonie Kiautsjou door de inneming van de hoofdstad Tsingtao door de Japanners.

9 Nov. Het Duitische Kaperschip „Emden” in de Grootte Oceaan door een Australisch schip tot zinken gebracht; 2 andere Duitische oorlogschepen worden opgesloten; zoodoende is de Indische Oceaan van Duitische oorlogschepen vrij.

10 Nov. bezetten de Turken El-Arisj, grenshaven aan de Middellandsche Zee tusschen Egypte en Syrië.

14 Nov. rukken de Turken Perzië binnen, waar de Russen het bezet houden.

16 Nov. begint een nieuwe groote slag in Polen tusschen Duitschers en Oostenrijkers ener-, Russen anderzijds, waarbij de Duitschers beginnen de Russen bij Woklawek terug te staan.

19 Nov. dringen de Engelschen tusschen Perzië en Arabië in het Tweestroomland binnen (Mesopotamië), op de weg van Egypte naar Indië die tot dusver door Turkije bezet was, tevens het eindpunt van de Duitisch-Turksche spoorweg van Konstantinopel naar Bagdad, en Basra, de haven van Bagdad.

21 Nov. vallen Engelse vliegers het groote Zeppelin-kamp aan te Friedrichshaven bij de Zwitsersche grens.

22 Nov. De Duitschers weten van Thorn uit de inmiddels weer - Oost-Prusen bedreigende Russen erbuiten te houden. In Vlaanderen wordt Yperen door de Duitschers gebombardeerd en zijn takenhal enz. verwoest. De Turksche troepen bereiken het Suz-Kanaal.

Mogelijkheden van den oorlog.

(Ingezonden).

Vergun mij ook een enkel woord in de discussie tusschen v. R. en „Anders” te zeggen, en de gronden van te voeren, waarom ik niet kan instemmen met de meening, als zouden wij in het belang van het socialisme en het proletariaat Duitschlands nederlaag moeten wenschen.

Wint Duitsland, d.w.z. kan het Frankrijk geheel de wet voorschrijven, Rusland terugdringen en Engeland noodzaken; daar genoeg mee te nemen, dan beteekent dat de politieke hegemonie van Duitsland over Midden-Europa, in den vorm van een of andere statenbond, misschien een gemeenschappelijke tolgrens. Daardoor kreeg dan het Deutsche kapitalisme de beschikking over de Fransche kapitalen en koloniën en had voor zijn industrie een veel reusachtiger hoogontwikkeld „binnenland,” dan nu. Nu overtreft het Deutsche kapitalisme door zijn techniek, maar vooral door zijn hoog ontwikkelde organisatie dat der andere landen; in plaats van de individueele energie der enkelen treedt hier de georganiseerde energie van een ondernemende klasse, die alle gebieden van staat en maatschappij in haar dienst stelt. Daarmee zouden dus de gegevens voor een veel krachtiger en hooger ontwikkeling der productie en een sneller kapitalistische ontwikkeling der wereld voorhanden zijn. Deze ontwikkeling der materiele produktiekrachten is en blijft de eenige vaste grondslag voor de ontwikkeling der arbeidersbeweging. Ook deze zou zich op nieuwe en krachtiger wijze in die gecombineerde landen ontplooiën.

Omgekeerd beteekent een nederlaag van Duitsland een bestendiging van de versnippering van Europa in kleine geïsoleerde staten, en een opsluiten van het land met de geweldigste economische ontwikkeling in nauwe grenzen — dus voor een groote economische ontwikkeling zeer ongunstige politieke voorwaarden; zoodat deze ontwikkeling dan ook, t. o. v. Amerika b. v., achter zou blijven. Voor de opkomst van een nieuwe revolutionaire klasse zijn echter de in ontwikkeling achterblijvende landen niet de gunstigste bodem. Daartegenover staat nu de meening, dat een komplette nederlaag van Duitsland daar een revolutie zou doen ontstaan, die de jonkersheerschappij en het militarisme zou wegvegen. Zulk een revolutie zou echter niet zijn de verovering van de politieke macht door de arbeiders; de arbeidersklasse is nog te zwak — het begin van den oorlog toonde dit nog eens scherp — en de bourgeoisie te sterk, en het resultaat zou zoo iets als een herhaling van 1848-52 in Frankrijk kunnen zijn. En afschaffing van het militarisme? Iedereen weet toch, dat niet de macht van de jonkers, maar de behoefte van de naar wereldmacht hunkerende bourgeoisie de bron van het Deutsche militarisme is; het zou dus spoedig in een of andere vorm terugkomen. Overigens zou met de verdwijning van het Pruisische militarisme voor de arbeidersbeweging niet veel gewonnen zijn. Dit militarisme wekt wel — en terecht — de innigste afschuw bij alle intelektuelen in Engeland, Frankrijk of Holland, die een vrije burgerlijke kultuur kennen. Maar dat zijn speciale Pruisische barbaarsheid, die onze haat wekt, een hindernis of rem voor de ontwikkeling der socialistische arbeidersbeweging is geweest, zal niemand, die in de beweging thuis is, kunnen volhouden.

De tegenstelling in de uitwerking der beide tegengestelde manieren van afloop van den oorlog op de arbeiders is zoo in het kort te formuleeren: Duitslands overwinning is de overwinning van het Deutsche systeem in Europa, militarisme en reaktionaire onderdrukking. Englands overwinning zal op Duitsland min of meer het Engelsche systeem van konstitutioneele regeering en vrijere vormen van heerschappij overplanten. Welnu: wat van die twee is gunstiger voor de ontwikkeling der arbeidersbeweging, de gewelddadige onderdrukking of het sluwe bedrog?

Is de Deutsche arbeidersbeweging ons tegengevallen, de Fransche, Engelsche, Nederlandsche en Belgische waren nog minder waard. De Engelsche toestanden, om zoo in het kort deze vrijere vormen van klasseheerschappij te noemen, zijn aangenamer voor de arbeiders, de andere drijven door den zwaren druk meer tot verzet. Uit revolutionair oogpunt zijn de laatste dus vruchttragender. Natuurlijk kan de arbeidersklasse deze laatste daarom nog niet wenschen of verlangen, want zij streeft naar vermindering van druk; zij zal zich dus niet op het standpunt stellen, dat ze de Deutsche overwinning wenscht. Maar het zou onjuist zijn te beweren, dat het aangenaamste ook voor de revolutionaire ontwikkeling naar het socialisme het gunstigst zou zijn. A. P.

Antwoord aan G. D. J.

(Ingezonden)

Mijn door G. D. J. aangevochten meening, dat Nederland niet dank zij zijn mobilisatie neutraal is gebleven, handhaaf ik ten volle. Het is volkomen onjuist, dat Duitsland ter wille van zijn provian- deering Nederland beter had kunnen bezetten, want

een neutraal Nederland beteekende voor Duitsland mogelijkheden van import en export, van verder strekking dan uit en naar Nederland alleen. En wat Engeland betreft — schending van de Nederlandsche neutraliteit — beteekent voor dat land ook nog: bezetting van de Nederlandsche havens door de Duitschers, geen klein nadeel! Nu kan G. D. J. van al die voor- en nadeelen weer een optel- en afrekening gaan maken, maar dan antwoord ik: al die belangen worden al naar het verloop van den oorlog afwisselend grooter en kleiner en alleen als dat verloop van den aanvang af vast had gestaan, hadden Duitsland of Engeland zoo'n optel- en afrekening kunnen maken. Het duidelijkst blijkt de wisselende waarde van verschillende factoren aan ons eigen militarisme: Bij den aanvang van den oorlog was het een onbetekenende grootheid; nu de oorlog min of meer op het doode punt staat, zou het vrij veel gewicht in de schaal kunnen leggen; behaalt straks één der partijen een beslissende overwinning, dan zinkt het weer nagenoeg in zijn aanvankelijke onbeduidendheid terug.

v. S.

Het Volksleger.

Wij ontvingen in de discussie omtrent het volksleger nog verscheiden artikelen, waarvan wij er weer enkele publiceeren. Het onderstaande artikel van Polak drukken wij af — en dat zal P. billijken — voorzover het deze zaak betreft.

Voordat wij hem evenwel het woord geven, moet namens de Redactie deze verklaring gegeven worden. Het zal nog wel eenige tijd duren, voordat de Redactie zelve in deze aan het woord kan komen. Maar de Redactie handhaaft het desbetreffende punt van ons strijdprogramma, dat neerkomt eenerzijds op geen man en geen cent voor het militarisme, anderzijds op volkswapening als strijdmiddel in de politieke strijd van het proletariaat tegen het kapitaal. Wat wij meer in het bijzonder onder dit programpunt te verstaan hebben en waarom wij het handhaven, daarover dus later. Thans geven wij het woord aan Polak.

(Ingezonden).

Het Volksleger, een ander soort van militarisme, vind ik even verderfelijker als een gedisciplineerd leger. Wij vinden het verschrikkelijk wanneer op het slagveld duizenden menschen worden neergeveld; met welk recht en met welke bedoeling willen wij dan het volk wapenen, en (zooals V. in zijn artikel zegt,) voorzien zijn van de meest moderne verdedigings werktuigen, aan het hoofd krijgskundige leiders, die geschoold en op de hoogte zijn van de moderne oorlogstechniek?

Er wordt gezegd om het kapitalisme te bestrijden; och kom, wanneer het kapitalisme ziet, dat het proletariaat internationaal zich sterk heeft georganiseerd, dat zij de macht van het transportbedrijf te water en te land in handen heeft, zou men dan denken dat er nog gestreden moet worden met de wapens; geloofte wie het wil, maar ik niet.

V. zegt in zijn artikel („Tribune” van 7 October), o. a.: „De Parijsche commune is het voorbeeld, hoe de bezittende klassen van verschillende natiën zich solidair zullen verklaren, ten einde het proletariaat in het bepaalde land, waar het aanvankelijk zegevierde, ten onder te brengen.”

Maar dat is m.i. juist een argument, tegen de volkswapening, alleen een argument voor het versterken van het proletariaat op internationaal gebied. Want wanneer in een bepaald land de volkswapening bestaat, moet het volk dan zijn vaderland gaan verdedigen, wanneer een ander land hun wil inpikken?

Het Volksleger kost bovendien evenveel geld, zoo niet meer, dan het gewone militarisme, en dit zou al een argument daartegen zijn, teneer waar dat geld gebruikt zou kunnen worden voor sociale doeleinden. Resumeerende, kom ik dus tot de conclusie, geen man en geen cent voor het leger!

Waar het kapitalisme zich dus internationaal vereenigt en versterkt, daar hebben wij tegenover te stellen, de macht van het Internationaal Proletariaat, zonder wapening.

Waar het kapitalisme malatig is, de arbeiders de noodige middelen en tijd te geven, om zich te ontwikkelen, maar in tegendeel ze dom houdt om des te minder te kunnen begrijpen, waar het kapitalisme steeds daarop uit is, daar is het onze taak te zorgen, de arbeiders duidelijk te maken, dat zij worden uitgebuit op de meest schandelijke manier, en dat zij in tijd van oorlog worden gebruikt, om het kapitalisme meer uitbreidingsgebied te bezorgen. En wanneer wij hen tevens duidelijk maken, dat wij, proletariaat, het kapitalisme, en daarmee ook de oorlog, kunnen overwinnen, door ons international te verbinden, om zoo noodig het transportbedrijf stil te leggen, wanneer dat noodig is, dan zijn alle wapens overbodig, en dan behoeft er ook geen bloed te vloeien.

J. Polak, Jr.

Amsterdam 7 October 1914.

Volksleger of ontwapening.

Voor al de artikelen van Pannekoek voel ik levendig, dat wij herziening van ons programpunt „volksleger” zeer ernstig hebben te overwegen. Maar wanneer ik tot heden steeds het volksleger verdedigd heb, dan is dat op geheel andere gronden geweest, dan die Pannekoek in ons blad, Saks en Mevr. Holst in *de Nieuwe Tijd* als van ouds geldende motieven voor dien eisch vooropstellen. Zij allen geven te te verstaan, dat de bedoeling van het volksleger zou zijn: landsverdediging, afweer van een aanval op de nationale zelfstandigheid. Voor mij, en ik durf zeggen voor de meeste pg., is een volksleger nooit iets anders geweest, dan een leger ter verdediging van arbeidersrechten en in de tegenwoordige ontwikkeling: ter verdediging van de dictatuur van het proletariaat. Het vaderland verdedigen — daaraan hebben wij nooit gedacht.

Vanwaar deze tegenstelling? M.i. heeft ze historische oorzaken. De eisch „volksleger” is geformuleerd in Duitsland, in een tijd dat men meende dat er gevaar bestond voor een inval van de Russische geweldheerschappij. In een tijd dus dat verdediging van het vaderland kon samenvallen met verdediging van zekere politieke rechten van het proletariaat. Nederland en andere landen die niet aan barbaarsche mogendheden grenzen, hebben nooit in dit geval verkeerd. Voor hen heeft dan ook een volksleger nooit iets anders beteekend, dan een leger dat in een verre toekomst door een overwinnend proletariaat zou kunnen gebruikt worden tegen een nog ongeschokt buitenlandsch kapitalisme.

Hoe gevaarlijk het was, het begrip volksleger niet uitdrukkelijk los te maken van den wil tot landsverdediging, niet duidelijk uit te spreken dat daarvan alleen in een zeer bijzonder, nu reeds ondenkbaar geval, sprake kon zijn — dat heeft deze oorlog geleerd. Het misverstand omtrent de bedoeling van het volksleger heeft meegedolven om de Deutsche en andere arbeiders tot slachtoffers te maken van het burgerlijk nationalisme.

v. S.

Van de Afdelingen.

Den Haag. De afd. nam de volgende motie aan: De vergadering der afd. Den Haag van de Soc. Dem. Partij, nuishoudend op 18 November 1914, kennis genomen hebbende van het artikel van partijgenoot Sax, geplaatst in de November-aflevering van het Maandschrift „De Nieuwe Tijd”;

betreurt het ten eerste dat deze partijgenoot is overgegaan tot het plaatsen in een niet-partijorgaan, van een door de „Tribune”-redactie geweigerd stuk,

zonder zich eerst beroepen te hebben op de door de partij benoemde commissie van geschillen, bedoeld in art. 26 van het partijreglement;

verzoekt evenwel de „Tribune”-redactie bedoeld stuk alsnog te willen plaatsen, of de partij in te lichten waarom de bijdrage van Sax werd geweigerd, opdat de afdelingen en het P. B. kunnen beoordeelen of deze weigering al dan niet kan worden gebillijkt;

besluit deze motie in „De Tribune” te publiceeren en verzoekt de overige afdelingen er hunne instemming mede te betuigen.

1) Onderstreeping niet van de Redactie.

Onderschrift van de Redactie. Hoewel wij niet verplicht zijn aan afdelingen inlichtingen te geven (de zaak hoort immers op het Kongres thuis) over het al of niet plaatsen van ingezonden stukken, wenschen wij op te merken, dat wij aan pg. Saks namens de Redactie verzochten niet op plaatsing van zijn stuk aan te dringen, en dat hij na kennisname van een reeds opgesteld eventueel antwoord onzerzijds, zonder gebruik te maken van zijn democratisch recht om zich tot de Commissie van geschillen te wenden, er zijnerzijds de voorkeur aan gaf zijn stuk terug te trekken, omdat hij niet de door hem noodig geachte uitgebreide plaatsruimte kon krijgen om daarop nogmaals te antwoorden. Daarmede was voor onze Redactie de zaak uit.

Korrespondentie. St. te H. en M. te V. Wij verwijzen u naar onze verklaring onder de Haagsche motie (zie rubriek afdelingen in dit nummer).

In het „Grafisch Weekblad”, natuurlijk overgenomen in „Het Volk”, staan o.a. de volgende onwaarheden: 1e. dat de S. D. P. drukkerspatroon is; 2e. dat er een Rus voor halfloon staat te werken op de drukkerij van „De Tribune”; 3e. dat Lateraan beweerd heeft, dat de Typografenbond dividend kreeg van de Patroonsbond. Een ding is waar, dat de drukkerij „De Strijd”, waar „De Tribune” gedrukt wordt, weigert zich aan te sluiten bij de Patroonsbond. Van daar de kwaadaardige woede van het blad van — de Typografenbond.